

Móricz Zsigmond: És akkor meghalt a mese

2009 május 21. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 1

Értékelés kiválasztása
nincs értékelve

Még

Mérték

Köd volt mindenfelé, mintha ködb?l jött volna Anderjás király palotája elé. Mint ködb?l idehajított k?, egyenesen haladt, bátran el?re a gödrös köves budai váron át. Senki sem állította meg. Csak torony csúcsán ragyogó arany kakas kukorékolta el magát s rázta meg szárnyát, északról egyszerre délre fordult.

– Hahó – rikoltotta – hahó.

Anderjás komolyan nézett magasba s megfenyegette ujjával kakasát, azzal fellépett az els? lépcs?fokra.

Akkor rávicsorította fogát k?oroszlán, szinte visszahökkent t?le, nagy fene pofáját magasan tartotta s dülledt szemekkel, el?re kiálló gömböly? fogakkal némán meredt rá, az is meg volt dermedve, meredve.

Anderjas megállott, bitang k?kutyával szembe vert s tudta, hogy meg van babonázva, ?neki nem árthat s fellépett a második grádicsra.

Tárva volt a kapu, királyi vár nagy vasas kapuja, de ? el?tte sárkánykígyó megvonaglott bronzból verve s sziszeg? nyelvét messze kivetette, kett?s szóró nyelvét, tajtékozva villant eléje s ? magasra emelte el?tte kezét: kövek, ércek meredt alakja nem engedett, semmi kísértés rajta nem fogott, hiába ?rizték szörnyeteg állatok, az emberi szív akarata áthaladt a hármas varázskörön. Most kisütött a nap s ezer szemmel nézett utána, amint belépett a tornácra. Anderjás eddig békén viselte el a támadásokat, melyek mindenfel?l megrohanták, de most rettenetesen összeijedt. Mintha szemrebbenés alatt elmúlt volna minden, vége volt ködnek, csöndnek, kisütött a nap és meghalt a mese.

De már el?re dülledt nagy homloka bent volt a setétben, süvege, zsírosra kikent hosszú gyér hajával belevágódott a sorsba s már iszonyodott megfordulni, csak tovább, csak tovább bé palotába.

Bent jó volt, setét volt, itt még tartott a köd, nyirkos volt a lélegzet, dohos az álom, immár nem bírt gondolkodni, csak hagyta, vigyék a lovak, kantárja-vesztett nehéz lábain csak baktatott a megkezdett úton s oda se ügyelt jobbról-balról kardos, fegyveres h?sökre, akik azt hitték, közéjük tartozik, hogy oly magabiztán halad. Folyosókon süvöltött a szél s csattogtak a boltok alatt a felaggatott pajzsok a fekete falon.

Anderjás el?re nyújtotta nyakát s ment, mint itatóra bivaly, serényesen, mint bölény, zordonan apró szemekkel, nekidülledt feszült inakkal, belölr?l f?tötte a gondolat s már cipelte hátán a vedlett, rézpitykés iszákot, teli arannyal és üsttel…

Mintha valaki vezette volna, csak belölre, legbelölre, cellákon át üreseken, zsúfoltakon, magyarok, lengyelek, cifra idegenek, lomha itthoniak között. Akár magyar, akár lengyel, egyforma idegen.

Csak mikor a legbels? házban volt, akkor érte utol tétova, félsz, tudatlanság, megállt s már mindjárt rácsapott egy üstökös, nagygombos úrmagyar.

– Hej, kit keres?.

– A kiráát.

– Várr.

A bozontos bement, még beljebb, be sz?nyeg takarta titkos ajtón s ? ott maradt egyedül.

Ahogy megállt, úgy maradt.

Most jó volna kobzot el?venni s rákezdeni az új udvari úrfiaknak énekit:

Els? fok garádics bineknek esméretyi,
megesmérem binemet, mer az magát kelletyi…

De nem volt kobza, csak kurta kés, oldalán, el?re dülledt nyakán részeg fejét, mint lopótököt himbálva, vizes kék szemekkel gyáván már látta, ahogy csákányokkal szétverik s darabokra szaggatják asztalt ott sarokba, magasra repült forgács, ahogy dühösek verték fejszével s derék öreglábú asztal percek alatt romokba hullt… Lehunyta szemét és enyhén szelíden meredt el: nini, hogy ? itt vagyon s kés az oldalán és tökkolop koboza nélkül: megölni a királyt…

Izzadt a homloka s pukk, pukk, döngetés mindenfelé, mintha pokol felszabadult vón, mennyüt?k? csattogási el?tte

utána, de ? csak összeszorította gyér fogait s furfangosan állta, kiizzadt homlokán a gondolat: megölni a királyt.

Keze hosszan lelógott térdeig, nagy lomha, bágyadott csontökle, nagy dagadt erekkel, mezejtelen lába térdit érte, lassan letisztult szeme el?tt a fúrtesz? gondolat: jobb lenne megtenni… mint cifrázni… s meghalt meselelke csapott még visszafelé, mintha visszajár, romlott kicsiny ország nagyot játszik, lenyesve erre-arra a szabad határ, éhkoppal oly szomorún, utolsó zsír a konyháról, mit felesége kéricsélt, hajára kente, itt csepeg izzadtan a homlokán végig… elérhetetlen bús nagy gondolat… szegény kicsi lelke: sok lesz az akarat… megölni: megölni a királyt s… Igen: de jutalmát venni: soha…

Már fordulna, futna, álom, ólom nehézlábak, menni nem lehet, moccani nem, hogy tudja ember e palota csontjait elvetni, kibújni zordon szörnyeteg vad bunkók alól, egy ina nem moccan, áll, elvetett lábbal, mintha feje fellegekbe, lába tengerekbe, karján végig mókusok futnak, bocskora bozótján medvék mormitolnak.

Szét a függöny, pokróc s kilépett rajta egyedül el?re a sz?ke urifia lengyelfi, suttyó legény, cifra lebernyegben: megölni… s megse ölni… elárulni s el se árulni… árát felvenni és b?nt se cselekedni… Meglóbálódott a teste, most mindjárt elvágódik, egyet kalimpált a lelke, de még állva maradt s csak hápogott üres szemmel, üveghal szárazon…

– Ez az.

Anderjás csak nézte, csak nézte: derék vállas gyerek, széles pofájú nagy sz?ke fiatal, haja sárga, nyakába lóg, szepl?s pofája éle s szája, mint a fiatal farkasé…

– Mit akarsz?

Szemét lassan nehéz tengelyeken arra fordította, a goromba kérd?re, aki magyarul szólt, az el?bbi gombos nagyúr, üstökös borette rohadt ragyás.

– A királyt.

– Ez az.

– Johom.

– No, és mit akarsz véle.

– Megölni.

Csönd. A nagyúr meredt, megáll, csak néz s mered s nyitott szájjal.

Kardot ránt s elébe az urifiunak, aki nem ért s figyel.

Akkor hörög, krákog s üvölt:

– Térgyepüjj!

Anderjás az emelt karnak fejet bókol s térdre esik, mintha felh?k tetejib?l hullana le földig.

– Héj legények, eléé.

Katonák be, kett?, három sok, sok, tele egyók a ház.

– Kössétek meg az ebet.

Anderjást megkötik.

És erre pof, ütés, vágás, taglalás. Fejét lehajtja s fel-felvillant fényekben t?ri az ütést, minden ütés újra megrázza s jólesik.

Vér omlik agyából, részegen nevet: ha most látná az asszony és nevet…

Csak mikor a nagyúr dühén könnyebbített, józanul:

– Megölni a kirájt?

Anderjás int, igen.

És újra a botcsattogás fején.

– Megölni a királyt?… Minek!

Anderjás szótalan, nyelve nem fordul, angyali csendességgel mosolyog, nyelvével küszködik:

– Möghatta… Özsébet… Mü asszonyunk…

Bólint.

Idegen a beszéd, vérrel köpött a szó, hörg? dadogás. Anderjás szót sem ért, mint a penitenciás áldozat maga térdin el?bukó aggyal…

Akkor felnéz és látja a királyt. Már érti, a szeméb?l szánalom és megértés sugárzik s mosoly, a gy?z? mosolya.

– Özsébet asszony… a királyné aki vót… az özvegy?

Bólint.

És a király nem nevet, a szeme mosolyos, de az arca vágásába nem tud bebuni a nevetés, hideg kemény vonalak, elhaltak, megmeredtek a mélyben, odafenn t?z ég a homlokon belül…

Legyint, elfordul, elmegy.

Az üstökös nagy úr, tán Ujlaki, ki tudná, böffenve szól:

– Vigyétek ki s aprítsátok fel… meg akarta gyilkónni a kirát…

Anderjás elejti fejét, halálverejtékben: elvégeztetett: a mese meghalt, meghalt a mese…

Kisütött napon a mese tört szárnyakkal feküdt a hóban és csizmák tapodtak rá. Idegenek viszik, magyarok, magyar beszéd?ek, oly idegenek, mint a rád uszított kutyák, szavadat nem értik, faldosnak, harapnak, s magyar nyelven idegen akaratokat ivöltenek… Már látja, fel fogják aprítani az idegen fattyért, aki egy szót se szólt: mért oly dühödöttek, hogy tépik, rúgják és verik, az orcájuk olykor felvillan és lila és kék s a torkokból bugyborkékolva düh s boldog belérúghat…

Le a lépcs?n, ki az utcán, csak azért nem gurul, mert félti koncát elereszteni, aki fogja, markolja, bírja, már gúnyája cafatokban szét, élesre faragták a követ, hogy fájjon, lépcs?n fel könny?, le… fáj… Sárkány, kígyó sziszeg most, oroszlán ugat, kakas kukorít… S csak egyet mind: kés?n, most visítja a gyerek is: ölik a kirájt…

Álom, láz, betegség, pokolvarrühesség, sátán a pokolban: s fel-fel egy gondolat: ezért kente haját reggel disznózsírba, az asszony, az asszony…

Most kard fényét látja villan, aztán puha meleget, ez jól esik, a szörny? fájdalom, éles nagy fájások, tündérálom, halk kacagás…

Még egy elernyedett mosoly s halk hörgés, gurguláz, mint a leszúrt disznó…

Anderjás hulláját végig vonszolják kötélen Buda utcáin, aztán tüzes fogókkal tépik szét, darabokba vágják, hogy a kapukra szegezzék…

Akkor egy szegény asszony, kíváncsi, mint a többi, a közelbe fér s visít:

– Ez az én Anderjásom iszákja!

Fogják, verik, tapossák, a királygyilkos párja, sír, átkoz esküszik: soha, soha ? Anderjása szinét se látta Özsébetnek, átkozott volt, a királyné ha mondja…

– Maga mondta, tulajdon szájából.

– Ó buta, buta vad baromállat, ? látta vón, koszos, vele állott szóba királyné, vad barom, királyok gyilkosa: ó buta mesél? ember.

Szörny?, napsütésen kibogozódik: mesét csinált magából: már régen meséli, hogy Veres Királyt megölte Fehér királyné kedviért, az új Fehér királyt vót fekete Királyné kedviért… Titkát pénzért megmutogatta…bolond, bolond, ne higyjetek neki halálba se: mese… Azt hitte a bolond, hahó, hah, haha: ki lehet a mesét cipelni a napra, hahó…

Haját tépte, marta az asszony, az asszony, tépte, marta véres haját a bolond, a bolond:

– Reggel vette az iszákot, minek? nyakába vetette: aranyat akart abban, ezüstöt akart abban, jaj szégyellem magam, hogy ien bolond uram vala…

Nézték, hallgatták, nevették, urak elé vitték.

Hitték, nem hitték: a polyákok püspöke szólt:

– Ha hazudott, tulajdonítsa magának, amit nyert: nem kellett volna hazudnia…

Az emberek nevettek, boldogan, hahotával, nagyon, hemperegve vastagon, buffogva, hóban hemperegve a szegr?l letépett tagokat kacajjal s akkor meghalt, meghalt, meghalt a mese…

Ajánló